

Anyának lenni – életet hordozni, – ébreszteni, – ajándékozni

Uzsalyné Pécsi Rita 2018. május 4-i konferencián elhangzott beszédének leirata.

Neveléskutatóként az érdekel legjobban, hogy mi az anyák lehetősége és küldetése a nevelésben. 20 percben természetesen csak egy rövid vázlatot tudunk csak fölrajzolni, aztán pedig Önökre bízom, hogy megválaszolják, vajon mindennek a mai helyzetünkben hogyan tudunk megfelelni, hol vannak még hiányok, esetleg hol téves az irány, miben segíthetünk a nevelésben és miben támogathatjuk az anyákat.

Nagyon sokfelé járok az országban, – havonta 10 ezer kilométert teszünk meg férjemmel, hogy eljussunk a családokhoz, a nevelésben dolgozó különböző intézményekhez kis- és nagy Magyarországon. Sajnos azt kell megállapítanunk, hogy ma már a női szerepek sincsenek a helyükön! Egyre többször fordul elő, hogy amikor a nevelési témájú előadássorozatot sorra kerül az apák szerepével foglalkozó előadás, szinte minden alkalommal megkérdezik, hogy ennek az „anyás” párja mikor következik? Sajnos, ami annyira természetes életformának, és küldetésnek látszik, ma már nem is annyira természetes. Baj van az anyai kötődéssel, az anyai szerep tisztázatlan, nincsenek átvehető, jól bevált hagyományok, minták.

Ki is az anya a családban? Mi az a különleges, egyedi funkció, amit az anyák töltenek be a személyiség fejlődése során?

Első megközelítésként idézzünk fel egy kedves kis történetet ezzel kapcsolatban!

A házasságuk első napján az újdonsült feleség és a férj megbeszélték, hogy senkinek nem nyitnak ajtót. Hamarosan azonban csengettek, megérkeztek a férj szülei látogatóba. A férj és a feleség egymásra néztek, a férfi ki akarta nyitni az ajtót, mivel azonban megállapodtak, nem tette meg, így a szülők elmentek. Kicsit később, ugyanezen a napon, a feleség szülei is jöttek. A feleség és a férj újra egymásra néztek, s bár volt közöttük a megállapodás, a feleség könnyes szemmel suttogta: én ezt nem tudom megtenni a szüleimmel! És kinyitotta az ajtót. A férj nem szólt semmit. Teltek az évek, négy fiúk született, az ötödik gyer-

mek pedig egy kislány lett. Az apa nagy partit rendezett az újszülött kislány érkezésének örömeire. A feleség megkérdezte tőle: Te figyelj csak! Miért volt ez a nagy ünneplés ennek a babának mikor az első négyet nem így ünnepeltük meg? A férj egyszerűen ennyit válaszolt: Tudod, ő az, aki mindig ki fogja nekem nyitni az ajtót!

Anyának lenni annyit jelent, mint mindig kinyitni az ajtót.

Befogadni, elfogadni. Minden „ilyenségével” együtt. A másik ember eredetiségének ajtót nyitni, és otthont, menedéket, nyújtani neki. A kiteljesedett női lét erre az elrejtettségre hívja meg mindazokat, akik rá vannak bízva. Ha ez egy embernek megadatik, megnyugszik a világa, ha nem, bizony könnyen „csavargóvá” válhat. Ma országszerte csavargók tömegével találkozhatunk! Sok-sok embernek egyszerűen nincsen otthona, legalábbis szellemileg-lelkileg nincs menedéke, biztonsága, nem tudott igazán meggyökerezni.

Természetesen nem arról van szó, hogy a nő otthon maradjon-e, vagy ne, munkába álljon-e, vagy sem, vannak-e vér szerinti gyerekei vagy talán nincsenek is.

Az anyaság azt jelenti, az életet hordozni. Ez a felnőtt női élethivatás mindannyiunk számára. Anyává válni természetes, felelős küldetés. És mégsem mindig természetes és mégsem mindig felelős. Szociológus kutatóink szerint apátlan-anyátlan nemzedék nő fel. Sajnos szinte elfogadható közhellyé vált, hogy az apák nincsenek eléggé jelen a családokban. De mit jelent az, hogy anyátlanra vált nemzedék? „...gyengédséget alig adó, csak a teljesítményre felügyelő, követelőző anyák nevelik gyermekeiket egyedül. Férfias attitűdök jellemzik a nőket, mint anyákat, és aztán ezt leutánozzák a kislányok” – írja Pándy Mária szexuálpszichológus. A férfias karakterű magatartást elváró karrierépítés nem segíti a befogadó, otthont nyújtó anyai minőség kialakulását. A nő – és anya – az ilyen munkahelyen letöltött 8-10 óra után 20 perc vagy akár 120 perc alatt, – amíg hazaér –, nem fog identitást váltani!

Gondolatban most vázoljuk fel röviden, mit is jelent a hétköznapiakban ez az elfogadottság élménye, amit édesanyánktól várunk?

Szeretlek úgy, ahogy vagy! – és nem úgy, amilyennek látni akarnak mások, vagy akár én. A te megismételhetetlen egyediségedet nem csak elfogadom, hanem *igenelni* is tudom. Ebben gyökerezik majd a biztonságos kötődés, és csakis ebből indulhat el a növekedés, a változás is. Olyan ez, mint amikor egy gyerek elesik, és sírva fakad. Látva ezt az anyja először nem azt mondja, hogy *fúj, koszos a lábad, a kezed, azonnal indíts kezet mosni!* Nem, hanem föléhajol, megpusztilja, megöleli, és csak azután mondja: *na most gyere, kezet mosunk!* És ebből valóban lesz felállás, változás, megtisztulás. És természetesen abbamarad a sírás is. De nem fordítva!

Anyámnál átélehetem, hogy tökéletlenségeimmel, korlátaimmal furcsaságaimmal együtt szerethető vagyok. Nem a teljesítményemért, nem azért, mert megettem a spenótot, nem azért, mert ötöst hoztam, nem azért, mert beiratkoztam vagy kiiratkoztam, vagy leiratkoztam, vagy feliratkoztam, vagy versenyt nyertem, hanem engem magamat szeret, a létem a hibáimtól, gyengeségeimtől és teljesítéseimtől függetlenül is értékes. És ez erősíti meg a növekedni kívánó személyt. Ha ezt nem kapja meg egy gyermek, mélyen a szívébe fészkel magát egy titkos szorongás. Egész életében kisebbségi érzéseket, félelmet, bizalmatlanságot hordozhat. Minden ember éhezi ezt a kötődést!

Egy oviban történt meg nemrégiben, amikor a gyerekek ebédtek. Egyszer csak az egyik kisgyerek sírva fakadt. Mi történt? – kérdezték az óvónők. Éhes vagyok! Éhes vagyok! – nyöszörögte a fiúcska. Na de itt van az ebéd! Miért nem eszed? Nem ízlik? Fáj a hasad? – faggatták. Éhes vagyok! Éhes vagyok! – Erre ölebe vette az egyik óvónő, mire a gyerek ránézett, és a fölébe ságta: Csilla Néni! Én anyára vagyok éhes!

Nos, ez az „anyára való éhség”, ez az, ami mélyen bennünk van, és ha ezt kisgyermek korban nem tudjuk betölteni, akárhány évesek vagyunk is, éhezni fogjuk a szeretetet. Valóban egész életünkre kiható következményekkel jár ez a hiány! Személytelen sivárság, bizonytalan kapcsolatok, reménytelen, bizalmatlan alapviszonyulás a világhoz, az emberekhez, megzavart nemi identitás, pótlékok, szálnalmas komenzálás...

Sokszor apróságnak tűnnek ezek a dolgok, de az elfogadó, növekedést biztosító légkört sok-sok kis momentum alkotja.

Anyánk által teremtett otthonunkban kifújhatjuk magunkat, feloldódhatunk, de egyben a kereteket is itt tanuljuk, – és ha nem, akkor úgy érezzük, hogy nem is törődnek velünk! Ez az ún. *irányítási vákuum*. Kifejezetten érdemes a szülők figyelmét felhívni erre a jelenségre! Az a gyerek, akit nem irányítanak otthon, nem azt érzi,

hogy *„jaj de jófej az anyukám, mindent megenged nekem!”*, hanem azt éli át, hogy nem törődnek vele! Az otthon a biztonságot jelentő korlátok megtapasztalását is nyújtja. Ezeket a kereteket azonban nagyon határozottan és sokszor kell megtapasztalnia a felnövekedő személyiségnek, mindaddig, amíg belsővé nem válnak. Ehhez is szükséges a szeretetteljes légkör, az elfogadó anyai jelenlét, hiszen korlátokba ütközni senkinek sem kellemes, még ha valóban hasznos is!

Az anyaság vég nélküli kertészmunka. Kicsit a földet ápolom, azután öntözgetem, kicsit nézegetem, kicsit megtrágyázom, kicsit visszavágom, majd egy kicsit engedem, kivárom a növekedését és örülök a termésnek. Ilyen a kertészmunka. Ez az igazi anyai munka. A legtöbb időt és figyelmet látszólag a kisgyermek igényli, de nem szabadna elfeledkeznünk arról, hogy a későbbi életkorokban is meg kell küzdenie gyermekeinknek az önértékelésüket fenyegető kísértésekkel. Ennek két nagyon kritikus szakasza a kisiskoláskor és a serdülőkor, amikor szintén sok anyai irányításra, elfogadásra lesz szüksége, csak más-más formában. Mindig könnyebb lesz megbirkózni a kihívásokkal, ha mellettem/mögöttem van valaki, aki bízik bennem, jónak lát, és örül nekem.

Az anya, természetesen születésünktől fogva *táplál* is minket. De *nemcsak tejjel, hanem mézzel is!* Ez az a gyengédség, amire szintén mindannyiunknak nagy szükségünk van. Arra a személyre, aki kinézi belőlem, ami csak rejtve van meg. *Minden teknős gazella az anyja szemében!* – tartja egy bölcs mondás. Tényleg ki tudja azt nézni belőlem, amit mások nem látnak. És ez a gondolat nem a rózsaszín szemüvegről szól, hanem a benne lévő érték felfedezéséről, előhívásáról. Picasso így emlékezik édesanyjáról: anyám azt mondta: fiam, ha te katona leszel, tábornok leszel. Ha szerzetes leszel, te leszel a pápa. Igaza volt. Festő lettem, és Picasso lettem!

Hasonló ehhez Edison története is. Edisonszt hazaküldték az iskolából azzal a dokumentummal, amin ez olvasható: ne küldjék többé az iskolába, mert Edison *képezhetetlen!!!* Édesanyja óriási lélekjelenléttel úgy tesz, mintha felolvasná az értesítést, és ezt mondja: Fiam, azt üzenik az iskolából, hogy itthon tanuljunk, *mert ügyes vagy!*

Ez az! Ilyen a teremtmény, életet előhívó és táplálni tudó anyai szeretet. A még meg nem született kezd el szeretni. Kinézi belőle! Edison az egyik legtermékenyebb feltaláló lett! Csaknem ezer találmányát használjuk ma is! A „képezhetetlen” tanítója is! Ezt nagymértékben édesanyjának köszönhetjük!

Egy másik fontos feladata az anyáknak, hogy a szoros kötődés *az elengedést* is magában foglalja! Egyszer el is kell tudni engedni őt, és utána *mégis a háttérben kell*

tudni maradni, úgy, hogy a védettséget, az elrejtettséget az önálló létében is érezhesse. Ne tagadjuk, ez nagyon-nagyon nehéz! Nem egy népmesénk szól arról, hogy az anya megeszi a gyermekét... És ez nem túlzás, hanem az élő valóság. Sokat mesélhetnénk a kipárnázott mama-hotelekről, a „fél-nőtt” gyermekekről, akiknek reggelenre felvágja még a mamája a paradicsomot, és megkevergeti a kakaóját... Ám ez a folyamat sajnos nem itt kezdődik! Hanem például a munkára nevelés általános hiányánál, a „*te csak tanulj fiacskám – majd megfűjjük addig a leveskédet*” hozzáállásnál!

A fokozatos, okos elengedés önbizalmat, önbecsülést adna az önállóvá váláshoz. A „*meg tudom csinálni*” életbátorság érzését! Ez is az anya feladata – természetesen a feladatvállalást bátorító, mintaadó apával együtt. Ez már a röptetés! Mégpedig úgy, hogy a távollétében is hordozzuk őt a szívünkben, gondoskodunk arról, hogy a saját útjukat járassák. Sőt, mi több, éhséget ébresztünk arra, hogy a saját útját járassa, és ne azt, amit én elképzeltem számára. Anélkül kell jelen lenni a számára, hogy gúzsba kötnék őket! Ahogyan Illyés látja a dunántúli dombokat:

„*Hű nevelőim, dunántúli dombok, ti úgy karoltok, hogy nem korlátoztok, nem fogtok rabul, amikor öleltek, ti úgy öveztek, hogy égig emeltek!*” (Illyés Gyula: Tolna)

Ez mindenre vonatkozik, bárhol is bíznak ránk életet és embereket. Az anya tehát *életet hordoz*, ez pedig komoly Isteni minőség még a hétköznapiakban is! Szép példája ennek a Bibliában Mária. Neki nem a tanításai adták az erejét, hanem az életet hordozó lényé. Amikor kellett, észrevette, hogy nincs boruk...Ez is az anya feladata. Észrevenni hogy hol nincs bor, hol nincs meg valami, ami szükséges lenne, és azt valahogy finoman szolgálni – de nem kiszolgálni. És személyiségének kisugárzásában növekedett a gyermek kedvességben és bölcsességben. Persze volt, hogy aggódott, sírt és szenvedett. És minden élethelyzetben *jelen* volt. Egy igazi anya, akinek a közelségében az élet növekedik.

Sokszor belegondolok, hogy a vezető feladata is tulajdonképpen ez. Hogy közelében az élet növekedjen. Ha kell, álljon az élére, ha kell, akkor csak a háttérből segítse a folyamatokat, ha kell, a kapcsolatokat ápolja, a munkatársakból hozza ki a legjobbat...

Amikor a gyerekeink kicsik voltak, gyakran tolmácsoltam csúcavezető képzőzőkön. Egy ilyen alkalommal az volt a „csúc” menedzserek feladata, hogy gyűjtsék össze, milyen vezetői készségekre van szüksége egy vezérigazgatónak nap, mint nap. Egymás után szórták a csomagolópapírra a hívószavakat: önmenedzsment, időbeosztás,

feladatdelegálás, motiváció, konfliktuskezelés, tárgyalástechnika, kudarcűrész, újrakezdés, stb. Amikor elkészültek, ránéztek a listára: semmi különös, minden ismerős: *egy anya reggel!* Minden csúcavezetői készségre szükségünk van, egy átlagos hétköznapi reggel.

– *Önmenedzsment?* – ja, ezt otthon csak önuralomnak hívjuk! – ezzel indul minden nap. Kelj fel valamivel előbb, mint a többiek, különben oda az egész társaság napja. (Bevallom, ez nekem komoly tréninget igényel. 7 óracörgés után folytonos alkudozás magammal a „még 5 percért”...) Ezután mész a gyerekszobába *motiválni!* „Jó reggelt! Jaj, de nagyszerű! Ma iskola van! Gyere kincsem, lesz legalább 7-8 nagyszerű órád!” Amint kimentél, hallgass csak be, és máris gyakorolhatod a *kudarcűrész*, hiszen mukkanás sincs, tehát nem sikerült ez a projekt. Nem baj, az *újrakezdés* is nagy menedzszeri erény, próbáljuk hát meg! Most a *motivációs bázis gazdaságára* lesz szükség, mert az előző módszered nem vált be. Tehát 2-es modell, kicsit emeltebb hangon:

– Nem bánom, nem viszlek be, nem fogok könnyörögni minden reggel! Apád sem visz be! Ha elkéssel, tanulsz belőle, viseled a következményeket! Elvégre nem vagy már óvodás!

A 16 éves lányod is végre kikászálódik az ágyból. Tél van. Fölveszi az arasznyi szoknyáját, amiről múltkor az apja nem tudta megállapítani, hogy egy vastagabb derékkötő-e, vagy más ruhadarab... Most a *meggyőzőestechnika* következik, hiszen annyit már tudsz, hogy egy serdülővel nem közölheted, hogy „vegyél másikat, de gyorsan!”

– Hallottad a rádiót? Éppen az előbb mondták be, hogy ideért az a sarkvidéki hullám, és képzelj, esik is a hó, és ma iskola van, nem a strand...

– Anyaaaa!! Hagyjál!! Nem lehet így megjelenni! Hol éltek? *Tárgyalás nehéz emberekkel!*, aztán *bizalom a beszállottakban* – majdcsak felhúz valamit – és még ennél is fontosabb az *időtartás!* Nem vitatkozhatsz itt egész reggel, irány a konyha!

Hű, a viharba is! Megint kint hagyták a kenyeret, megszáradt! Kint maradt a tej – megsavanyodott! *Rugalmas problémamegoldás!* Mit adsz reggelire, mit csomagolsz uzsonnára? Közben szivárognak már a családtagok: „Hol a tornazsákom?” – „Ahová tetted fiam! Menj, mosakodj, öltözz, egyél, siess, húzd föl, moss fogat, hagyd békén, keresd meg...” – *feladatdelegálás* turbó üzemmódban.

A tréningen a listán nagy betűkkel kiemelve a legfontosabb vezetői erény állt: *CÉLTARTÁS*. Hiszen mindegy mit csinál, ha nem jó irányba halad a cég! Mi is a cél? Mindenki legyen 5 percen belül, felszerszámozva az ajtón kívül!

Összegezve tehát, nincs intenzívebb vezetői tréning a családmenedzsment kihívásainál! (Egyébként vezetőként mindig bátran építhettem az anyaságban edzett munkatársakra!)

Ám a jó vezető igazi nagy feladata nem csupán a dolgok kézben tartása, hanem hogy mindez megteljen élettél! És ez már valódi alkotó, teremtő munka! Hogy pl. ezen a reggelen is szárnyakat kapjanak, hogy szívesen térjenek vissza, hogy az otthonuk hordozza örömeiket, fájdalmaikat.

Amíg mindezen tűnődtem, egy nemrégiben talált jelenet jutott eszembe:

Mi a foglalkozása? – kérdezte unottan a hivatalnok.

– Tudományos munkatárs vagyok a gyermekfejlődés és emberi kapcsolatok területén.

– ?? – A toll megállt az ügyintéző kezében.

– Megkérdezhetem, pontosan mit csinál?

Lazán, minden izgatottság nélkül válaszoltam:

– Képző és kutatómunkát végzek, laboratóriumban és terepen (a házban és a házon kívül). A főnökömnek dolgozom (az Úrnak, és a családnak), szereztem már négy elismerést (mind lány). Gyakran napi 14-20 órát dolgozom, de a munkám több kihívást tartogat, mint a legtöbb átlagos karrier és az elismerés sokkal kielégítőbb, mint a pénz.

A hivatalnok egyre növekvő tisztelettel hümmögött, majd személyesen kísért az ajtóhoz. Amint hazaértem, a csodálatos új karrieremben elmerülve, szaladtak elélem a laborasszisztenseim: 13, 7 és 3 évesek. Az emeletről hallot-

tam 6 hónapos gyermekfejlődési programunk új kísérleti modelljét, amint egy új hangmintát tesztelt. Úgy éreztem, csapást mértem a bürokráciára! Megtudhatták, hogy foglalkozásom sokkal előkelőbb és nélkülözhetetlenebb az emberiség számára, mint a „csak egy anya”.

Anyaság! Micsoda nagyszerű karrier! A Nagymamák pedig a „Tudományos tanácsosok”, – és mennyire hiányoznak a Nagymamák!

Anyának lenni – valóban isteni minőség! Egy átlagos hétköznapon is! Életbevágóan fontos a feladata. A kötődés, az önbizalom, az önbecsítés meggyökereztetése egyértelműen ezen a néhány éven múlik. És ezen a légkörön, amit az anya teremt. És ne felejtjük el, hogy a légkör nem annyiból áll, hogy csupa rózsaszín minden! Ahol mindig süt a nap, az nem jó légkör! Ott kiszárad minden! Jó az, ahol van fagy is, és van szél is, és hó is meg eső is, és mindenféle – és mégis visszavágyunk erre a tájra...

Tekintve hogy ez egy ünnepi konferencia, és az anyák küldetése, – mint fentebb említettük – az is, hogy a hétköznapokat ne csak élhetővé, hanem széppé is tegyék, engedjék meg, hogy egy ősi magyar köszöntő énekkel köszöntsem a jelenlévő anyákat és nagymamákat és az ő édesanyjukat és nagymamájukat is.

Áldjon az Úristen minden kegyelmével! Erősítsen meg Tégedet az ő Szentlelkével! Áldjon az Úristen minden kegyelmével! Erősítsen meg Tégedet az ő szerelmével!